

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

**CONDUCEREA ȘI EFECTUAREA URMĂRIIRII PENALE
DE CĂTRE PROCUROR**

CURRICULUM

FORMATOR:

Maxim GROPA,
*Procuror al Secției conducere a urmării penale în
organele centrale ale MAI și SV a Procuraturii Generale*

CHIȘINĂU - 2011

I. PRELIMINARII

Direcția principală a activității organelor procuraturii în contextul reformei judiciare și de drept în Republica Moldova este conducerea și efectuarea urmăririi penale. În mecanismul efectuării urmăririi penale de către organele de urmărire penală (Ministerul Afacerilor Interne, Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Serviciul Vamal) procurorului îi revine rolul hotărâtor de a conduce personal activitatea de descoperire a infracțiunilor, în calitate de persoană cu funcție de răspundere, cu o pregătire mai avansată în acest sens. Deși mecanismul urmăririi penale include un grup de subiecți cu atribuții diferite (ofițerul de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală, procurorul și procurorul ierarhic superior), procurorului îi revine misiunea de bază și responsabilitatea privind legalitatea și operativitatea descoperirii infracțiunilor și acumulării probelor pentru trimiterea celor învinuiți în judecată. Pentru a conduce și a efectua urmărirea penală, activitate importantă pentru societate, sînt necesare capacități speciale, gnoseologice, praxiologice, manageriale și morale.

Curriculumul la disciplina „Conducerea și efectuarea urmăririi penale de către procuror” reliefează trei niveluri în formarea inițială a candidaților la funcția de procuror : cunoaștere, aplicare și integrare, ultimile două: aplicarea și integrarea avînd rolul principal în procesul de predare – învățare – evaluare. Pentru a efectua o conducere eficientă a urmăririi penale candidaților la funcția de procuror le sunt necesare abilități analitice și aplicative pentru a efectua personal acțiuni de urmărire penală, controale, a verifica acte procedurale, a formula indicații scrise, de a întocmi acte procedurale, de a aprecia oportunitatea efectuării unor acțiuni sau luării unor măsuri de constrîngere procesual penală, a exercita atribuții prevăzute de lege.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

În baza studierii disciplinei „Conducerea urmăririi penale și efectuarea urmăririi penale de către procuror” audientul trebuie:

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să explice participanților la urmărirea penală drepturile și obligațiile lor procesuale;
- să înscrie declarațiile persoanelor în cadrul acțiunilor de audiere;
- să recunoască în calitate de participant la proces diferiți subiecți în condițiile legii;
- să interpreteze normele dreptului material și ale dreptului procesual în faza urmăririi penale;
- să descrie împrejurările constatate la efectuarea procedurilor probatorii;
- să determine circumstanțele care urmează a fi stabilite într-o cauză penală;
- să stabilească termenul urmăririi penale.

La nivel de aplicare:

- să selecteze probele după anumite criterii în faza urmăririi penale;
- să analizeze probele prezentate și alte materiale ale urmăririi penale;
- să adopte hotărâri procesual penale;
- să completeze urmărirea penală în caz de necesitate;
- să opereze cu noi mijloace tehnico-științifice la efectuarea procedurilor probatorii în faza urmăririi penale;
- să soluționeze plângeri și alte stări de conflict între participanții la urmărirea penală și ofițerul de urmărire penală;
- să stabilească legătura dintre probele administrate și circumstanțele cauzei;
- să divizeze cauza penală în proceduri separate.

La nivel de integrare:

- să evalueze materialele de urmărire penală prezentate de ofițerul de urmărire penală;
- să coordoneze activitatea unui grup de ofițeri de urmărire penală;
- să propună versiuni noi la cercetarea unor cauze complexe;
- să planifice efectuarea unor proceduri probatorii;
- să redacteze rechizitoriul și alte acte procedurale;
- să aprecieze propunerile înaintate de ofițerul de urmărire penală;
- să verifice activitatea de urmărire penală prin acțiuni procesuale și extraprocesuale.
- să argumenteze oportunitatea efectuării unui procedeu probatoriu sau aplicarea unei măsuri procesuale;
- să modifice învinuirea în condițiile legii;
- să formuleze indicații în scris ofițerului de urmărire penală.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	Numărul de ore		Evaluare
		C	S	
SO	II	10	18	evaluare

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs

Nr. crt.	Tema	Realizarea în timp (ore)
1.	Controlul procurorului privind modul de înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor organului de urmărire penală	2
2.	Rolul procurorului privind asigurarea legalității și operativității desfășurării urmăririi penale	4
3.	Rolul procurorului la terminarea urmăririi penale și trimiterea cauzei în judecată	2
4.	Efectuarea urmăririi penale de către procuror privind anumite categorii de cauze	2
	În total	10

b) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de seminar

Nr. crt.	Tema	Realizarea în timp (ore)
1.	Controlul procurorului privind modul de înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor organului de urmărire penală	4
2.	Rolul procurorului privind asigurarea legalității și operativității desfășurării urmăririi penale	6
3.	Rolul procurorului la terminarea urmăririi penale și la trimiterea cauzei în judecată	4
4.	Efectuarea urmăririi penale de către procuror privind anumite categorii de cauze	4
	În total	18

V. OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ	CONȚINUTURI
<ul style="list-style-type: none"> - să clasifice sesizările după anumite criterii; - să distingă sesizările oficiale de cele neoficiale; - să relateze despre condițiile înregistrării, evidenței și examinării sesizărilor; - să stabilească un termen optimal de examinare a unei sesizări concrete; - să aprecieze temeinicia și legalitatea ordonanțelor de începere a urmăririi penale; - să argumenteze soluția refuzului de a începe urmărirea penală; - să delimiteze diferite circumstanțe de neîncepere a urmăririi penale; - să identifice problemele teoretico-practice ale activității organelor de urmărire penală la verificarea și examinarea sesizărilor; - să formuleze indicații scrise privind completarea activității extraprocusuale de verificare a sesizărilor; - să detecteze erori la întocmirea actelor de începere a urmăririi penale; - să distingă particularitățile examinării unor categorii de sesizări. 	<p><i>Controlul procurorului privind modul de înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor organului de urmărire penală</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sesizări oficiale; • Sesizări neoficiale; • Verificarea prealabilă a sesizărilor; • Modalități de soluționare a sesizărilor; • Condițiile începerii urmăririi penale; • Temeiurile neînceperii urmăririi penale; • Primirea și transmiterea materialelor de la un organ de urmărire la altul; • Propunerea de neîncepere a urmăririi penale; • Confirmarea și infirmarea actului de începere a urmăririi penale; • Indicații scrise ale procurorului privind completarea activității extraprocusuale de verificare prealabilă a sesizărilor; • Particularitățile examinării unor sesizări speciale.
<ul style="list-style-type: none"> - să utilizeze diferite forme de verificare a competenței organului de urmărire penală; - să planifice conducerea urmăririi penale în cauze fără persoane bănuite (învinuite); - să determine criteriile de stabilire a termenului rezonabil de efectuare a urmăririi penale; - să organizeze activitatea de obținere a unor autorizații de la judecătorul de instrucție; - să organizeze activitatea de conexare și disjungere a cauzelor penale; - să aprecieze în termen optimal temeinicia reținerii persoanei; - să argumenteze prelungirea stării de bănuț; - să estimeze temeinicia punerii sub învinuire; - să explice conținutul ordonanței de punere sub învinuire; - să planifice desfășurarea audierii învinuitului; - să delimiteze diferite forme de completare și modificare a învinuirii; - să argumenteze soluțiile de clasare sau de reluare a urmăririi penale. 	<p><i>Rolul procurorului privind asigurarea legalității și operativității desfășurării urmăririi penale</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Verificarea competenței organului de urmărire penală; • Conducerea urmăririi penale în cauze penale fără persoane bănuite sau învinuite; • Termen rezonabil al urmăririi penale; • Obținerea autorizației de la judecătorul de instrucție pentru efectuarea unor procedee probatorii; • Conexarea și disjungerea cauzelor penale; • Investigații în vederea identificării persoanei făptuitorului; • Propunerea de suspendare a urmăririi penale; • Temeiurile suspendării urmăririi penale; • Conducerea urmăririi în cauze penale cu personale bănuite sau învinuite; • Controlul reținerii bănuțului; • Aplicarea măsurii preventive; • Eliberarea persoanei din starea de reținere;

	<ul style="list-style-type: none"> • Prelungirea și încetarea de drept a stării de bănuț; • Propunerea de punere sub învinuire; • Înaintarea acuzării; • Audierea învinuitului de către procuror; • Investigații în vederea căutării învinuitului; • Modificarea și completarea învinuirii; • Scoaterea persoanei de sub învinuirea penală; • Examinarea cererilor, demersurilor de către procuror privind desfășurarea urmării penale; • Clasarea cauzei penale; • Reluarea urmării penale.
<ul style="list-style-type: none"> - să clasifice temeierile încetării urmării penale; - să delimiteze temeierile de reabilitare de temeierile de absolvire de răspunderea penală; - să delimiteze condițiile clasării, încetării pe temei de reabilitare de condițiile scoaterii de sub urmărire penală; - să identifice probleme teoretico - practice la etapa terminării urmării penale; - să posede diferite forme de verificare a materialelor cauzei primite de la organul de urmărire penală; - să valideze actele procedurale întocmite de către ofițerul de urmărire penală; - să determine criteriile de excludere a probelor din dosar; - să aprecieze concludența și suficiența probelor la terminarea urmării penale; - să formuleze obiecții la restituirea cauzei pentru completarea urmării penale; - să detecteze erori la verificarea materialelor urmării penale; - să propună modalități concrete de lichidare a neajunsurilor în cauzele penale verificate; - să dialogheze cu participanții la proces la prezențarea materialelor; - să organizeze prezențarea materialelor cauzei în situații complexe; - să argumenteze necesitatea limitării accesului la materialele cauzei penale; - să delimiteze condițiile trimiterii cauzei în judecată în lipsa persoanei învinuite. 	<p><i>Rolul procurorului la terminarea urmării penale și trimiterea cauzei în judecată</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Încetarea urmării penale pe temei de nereabilitare; • Încetarea urmării penale pe temei de reabilitare; • Remiterea cauzei procurorului cu propunerea de terminare a urmării penale; • Verificarea de către procuror a cauzei primare; • Aprecierea legalității și temeiniciei acțiunilor procesuale efectuate de ofițerul de urmărire penală; • Excluderea unor probe din dosar; • Concludența și suficiența probelor pentru terminarea urmării penale; • Restituirea cauzei pentru completarea urmării penale; • Trimiterea cauzei la alt organ de urmărire penală; • Ordinea prezentării materialelor de urmărire penală; • Limitarea dreptului de a lua cunoștință de materialele cauzei; • Soluționarea cauzelor de către procuror în legătură cu terminarea urmării penale; • Înaintarea rechizitoriului și a materialelor cauzei penale procurorului ierarhic superior; • Înmânarea copiei de pe rechizitoriu învinuitului.

<ul style="list-style-type: none"> - să delimiteze cazurile de competență specială a procurorului; - să argumenteze necesitatea verificării sesizărilor privind începerea urmăririi penale împotriva unor categorii de persoane; - să planifice efectuarea urmăririi penale în cauze speciale; - să dirijeze activitatea unui grup de ofițeri de urmărire penală în cauze speciale; - să selecteze versiunile la efectuarea urmăririi penale; - să verifice rezultatele acțiunilor de urmărire penală efectuate prin delegație sau comisie rogatorie; - să analizeze materialele urmăririi penale în cauze complexe; - să întocmească acte procedurale în cazuri speciale. 	<p><i>Efectuarea urmăririi penale de către procuror privind anumite categorii de cauze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Cazuri speciale de efectuare a urmăririi penale de către procuror; • Particularitățile verificării sesizărilor privind începerea urmăririi penale împotriva unor categorii de persoane; • Efectuarea urmăririi penale personal de către procuror; • Delegațiile și comisiile rogatorii în cazuri speciale; • Efectuarea urmăririi penale de către un grup de procurori sau un grup mixt; • Verificarea legalității și operativității urmăririi penale efectuate nemijlocit de către procuror.
--	--

VI. EVALUAREA DISCIPLINEI

A. Mostră de evaluare curentă

Evaluarea curentă în cadrul activităților practice:

Studierea și rezolvarea spețelor, prezentarea de comunicări, răspunsuri orale, activități în grup, întocmirea proceselor - verbale a diferitelor acțiuni procesuale, analiza ordonanțelor procurorului.

Subiect: Începerea și desfășurarea urmăririi penale

Obiectivele evaluării:

- să clasifice modurile de sesizare;
- să aprecieze temeiurile juridice și temeiurile faptice ale începerii urmăririi penale;
- să selecteze actele procesuale care pot fi efectuate pînă la începerea urmăririi penale;
- să întocmească ordonanțe și obiecții scrise la începerea și desfășurarea urmăririi penale;
- să determine condițiile efectuării acțiunilor de urmărire penală fără autorizarea judecătorului de instrucție;
- să indice modalitățile legale de efectuare a unor acțiuni și de întocmire a actelor procedurale;
- să detecteze erori în actele procedurale;
- să efectueze controlul materialelor de începere și desfășurare a urmăririi penale.

Ordonanță de începere a urmăririi penale

mun. Chișinău

2 septembrie 2006

Organul de urmărire penală reprezentat de inspectorul CCCEC, locotenent major, examinînd raportul de expertiză nr. 13, din 21 august 2006 a constatat:

La data de 07.06.2006, aproximativ la ora 12⁰⁰, în scara casei nr. XX, situată în mun. Chișinău, pe strada Ieșilor, cetățeanul Boc a pus în circulație 16 bancnote cu valoarea nominală de 100 dolari SUA, care, conform Raportului de expertiză nr. 13 din 21.08.2006, sînt contrafăcute.

Luînd în considerație faptul că în acțiunile cetățeanului Boc se conțin elementele constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute de art. 236 alin. (2) litera c) CP RM, conducîndu-mă de prevederile art. 57, 262 și 274 CPP RM, dispun:

- 1) Începerea urmăririi penale pe faptul punerii în circulație a valutei străine false în proporții mari, comise de către cetățeanul Boc – faptă ce întrunește elementele constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute de art.236 alin.(2) lit. c) CP RM.
- 2) A prezenta procurorului materialele pentru confirmarea începerii urmăririi și fixarea termenului de urmărire penală.

Ofițerul de urmărire penală al CCCEC

Locotenent major _____

(semnătura)

Itemi

1. Depistați erorile procesuale și de conținut ale ordonanței de începere a urmăririi penale.
2. Întocmiți obiecții scrise în calitate de procuror.
3. Stabiliți termenul urmăririi penale după confirmarea actului de începere a urmăririi penale.

B. Mostră evaluare sumativă finală

Test

Subiectul I. Terminarea urmăririi penale

- 1.1. Caracterizați soluțiile posibile în procedura generală și cea specială la etapa terminării urmăririi penale.
- 1.2. Comparați modificările Codului de procedură penală referitor la conținutul rechizitoriului.
- 1.3. Apreciați oportunitatea includerii controlului procurorului ierarhic superior la urmărirea penală.

Subiectul II. Soluționați speța

Cetățenii Tocărescu și Bondarev au fost reținuți ca bănuți la comiterea infracțiunii prevăzute de art. 188 alin.(2) CP (Tîlhăria). Urmărirea a fost efectuată de către ofițerii de urmărire penală din cadrul Departamentului de combatere a crimelor organizate al Ministerului Afacerilor Interne.

În cadrul urmăririi penale au fost efectuate acțiuni procesuale la care au participat învinuiții. Una dintre acțiuni a fost expertiza psihiatrică a cetățeanului Borodin. În urma expertizei s-a constatat starea de iresponsabilitate a învinuitului. În legătură cu aceasta, ofițerul de urmărire penală a suspendat cauza penală printr-o ordonanță. Procurorul, considerînd că medicii legiști care au efectuat expertiza nu au prezentat concluzii întemeiate și că a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei, a numit o expertiză suplimentară, a cărei efectuare a pus-o în sarcina aceluiași grup de experți. Expertiza a constatat că Borodin este responsabil, acest fapt permițînd de a întocmi rechizitoriul și a transmite cauza în instanța de judecată. Procurorul a anulat ordonanța de suspendare emisă anterior de ofițerul de urmărire penală înainte de a întocmi rechizitoriul, modificînd învinuirea precedentă în sensul agravării conform art.188 alin.(3) CP fără a înainta acuzarea învinuiților. Avocatul învinuitului Bondarev a înaintat ofițerului de urmărire penală o cerere privind completarea urmăririi penale, la care ofițerul de urmărire penală a menționat că cercetările s-au terminat. Avocatul în cauză a înaintat o plîngere procurorului ierarhic superior.

1. *Caracterizați conținutul noțiunii „conducerea urmăririi penale” efectuată de către procuror;*
2. *Apreciați legalitatea și temeinicia cererii și a plîngerii avocatului către procuror.*
3. *Depistați erorile comise pe parcursul procesului și pronunțați-vă asupra acestora.*

Subiectul III. Soluționați speța

Cetățenii Balaban, Gherman și Munteanu au fost reținuți la 12 februarie 2003 ora 23⁰⁰ ca bănuți în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 190 alin. (2) CP (Escrocheria). La 13 februarie, ora 19⁰⁰, în prezența apărătorului bănuților li s-a adus la cunoștință procesul-verbal de reținere, iar la orele 11 a fost anunțat procurorul. La 16 februarie, orele 9⁰⁰, procurorul a înaintat demers în instanță privind aplicarea arestului preventiv care a fost admis, persoanele fiind arestate pe un termen de 15 zile.

În legătură cu necesitatea audierii unui martor care trebuie protejat, procurorul a emis ordonanța privind audierea prin aplicarea modalităților speciale de audiere a martorului. Audierea a fost efectuată de către procuror care se afla într-o încăpăre cu martorul, iar în încăpărea vecină se aflau bănuții și apărătorii lor. La prezentarea materialelor cauzei de către ofițerul de urmărire penală procurorul a restituit cauza formulînd obiecții scrise privind repetarea efectuării prezentării spre recunoaștere a învinuiților (Balaban, Gherman și Munteanu) părții

vătămate în condițiile noului Cod de procedură penală. Ofițerul de urmărire penală a refuzat executarea acestei acțiuni procesuale înaintînd obiecțiile sale motivate procurorului ierarhic superior.

1. *Identificați erorile comise în cadrul procesului de către ofițerul de urmărire penală și procuror.*
2. *Formulați soluțiile legale în caz de conflict dintre ofițerul de urmărire penală și procuror.*
3. *Argumentați procedura excluderii probelor din dosar din anumite considerente.*

VII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Acte normative

1. Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, din 14 martie 2003.
3. Legea cu privire la Procuratură, nr.118-XV din 14 martie 2003.
4. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Constituțională, nr.317-XIII din 13.12.1994.
5. Codul jurisdicției constituționale, nr.502-XIII din 16.06.1995.
6. Legea Republicii Moldova privind organizarea judecătorească, nr.514-XIII din 06.07.1995.
7. Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului, nr.544-XIII din 20.07.1995.
8. Legea Republicii Moldova cu privire la Curtea Supremă de Justiție, nr.789-XIII din 26.03.1996.
9. Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare, nr.836-XIII din 17.05.1996.
10. Legea Republicii Moldova cu privire la avocatură, nr.1260-XV din 19.07.2002.
11. Legea Republicii Moldova cu privire la poliție, nr.416 din 18.12.1990.
12. Legea Republicii Moldova cu privire la activitatea operativă și de investigații, nr. 727-XIV din 16.12.1994.
13. Legea Republicii Moldova cu privire la securitatea de stat a părții vătămate, martorilor și altor persoane, care au colaborat în procesul penal, nr.1458-XIII din 28.01.1998.
14. Legea Republicii Moldova privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor de judecată, nr.1545-XIII din 25.02.1998.
15. Legea cu privire la Centrul de Combatere a Crimelor Economice și Corupției din 06.06.2002.
16. Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 1 decembrie 2006.

2. Legislația internațională

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului (10.12.1948).
2. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului (4.11.1950).
3. Regulile standardelor minimale de tratare a deținuților (1955).
4. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966).
5. Convenția europeană împotriva torturilor și a altor forme de comportament și pedepse antiumane, crude sau care înjosesc demnitatea omului (1984).
6. Principiile generale privitor la independența organelor judecătorești (1985).
7. Declarația principiilor generale ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzurilor de putere (1985).
8. Regulile standardelor minimale ale ONU privitor la efectuarea justiției în privința infractorilor minori (1985).
9. Convenția despre drepturile copilului (1989).
10. Cumulul de principii pentru apărarea tuturor persoanelor reținute sau arestate în orice formă ar fi fost aceasta efectuată (1988).
11. Convenția europeană despre colaborarea reciprocă privind asistența juridică internațională în materie penală și protocolul ei (1959).
12. Convenția europeană despre valabilitatea internațională a sentințelor pe cauzele penale (1970).
13. Convenția țărilor CSI privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale (22.01.1993).
14. Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală (25.02.1993).

15. Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală (13.12.1993).

3. Manuale și monografii în limba română

1. I. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursul. *Drept procesual penal*. - Chișinău: Cartier juridic, 2005.
2. I. Dolea, D. Roman, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A. Cerbu, S. Ursu, R. Botezatu, V. Șterbeț, E. Erjiu. *Codul de procedură penală. Comentariu*. - Chișinău: Cartier juridic, 2005.
3. E. Cătană, I. Dolea, T. Popovici, D. Roman. *Inviolabilitatea persoanei în Republica Moldova*. - Chișinău: IRP, 2006.

4. Manuale și monografii în limba rusă

4. В.Д. Адаменко. *Сущность и предмет защиты обвиняемого*. - Томск:1983.
5. Е.А. Доля. *Использование в доказываний результатов оперативно – розыскной деятельности*. - Москва, 1996.
6. А.П. Рыжаков. *Окончание предварительного расследования*. - Москва,1999.
7. А.Ю. Шумилов. *Основы уголовно-розыскного права: Учебное пособие*. - Москва, 2000.
8. В.П.Хомколов. *Организация управления оперативно – розыскной деятельностью*.
9. А.П. Рыжаков. *Следственные действия*.
10. А.П. Рыжаков. *Следственные действия и иные способы собирания доказательств*.